

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมครูระดับศึกษาเกี่ยวกับสาระและกระบวนการเรียนรู้ของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533" โดยผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
2. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การฝึกอบรม
5. โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา
6. การฝึกอบรมครูประจำการและรูปแบบการฝึกอบรมในวิชา 413 803 (การฝึกอบรมครูประจำการ) สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เริ่มใช้ในปีประถมศึกษาปีที่ 1 ตั้งแต่ปีพ.ศ.2521 ใช้ปีละชั้นเป็นลำดับมาจนถึงปี พ.ศ.2526 ซึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อันเป็นปีสุดท้าย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำและปรับปรุงเอกสารหลักสูตรมาโดยตลอด ฉะนั้นเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรในขณะนั้นมีความสมบูรณ์ และมากพอที่จะศึกษาค้นคว้าได้เต็มที่ ซึ่งจะขจัดปัญหาที่ว่า "ครูหรือผู้บริหารไม่เข้าใจหลักสูตรทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ" ให้ลดลงได้มาก และหากครูหรือผู้บริหารมีความตั้งใจจริงที่จะศึกษาค้นคว้าหาความกระจ่างเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาจากหลักสูตรหรือวัสดุหลักสูตร หรือจากผู้เรียนอย่างจริงจัง แล้วปัญหาเหล่านี้จะหมดไปได้ในที่สุด นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ศึกษานิเทศก์ อาจารย์ ผู้สอนการศึกษา อาจารย์นิเทศ ตลอดจนนักศึกษาคูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคนอื่น ๆ ควรจะได้ศึกษาหลักสูตร และวัสดุหลักสูตรจนเข้าใจ จึงจะเป็นที่เชื่อมั่น

ได้ว่า สามารถช่วยเหลือ แนะนำ อบรม สั่งสอนหรือแก้ปัญหาการเรียนการสอนให้กับผู้อื่นได้อย่าง
เต็มภาคภูมิ หลักสูตรและวัตถุประสงค์หลักสูตรที่ควรสนใจ และต้องศึกษาอย่างยิ่ง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีสาระสำคัญที่ควรศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 1-5) กล่าวถึงสาระของหลักสูตรไว้ดังนี้

แนวทางหรือเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นส่วนที่ว่า
ด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง มีสิ่งสำคัญดังนี้

1. หลักการมี 3 ข้อ คือ เป็นการศึกษาเพื่อวงชน เป็นประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต
และเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ

2. จุดหมายมี 4 หมวด เป็นสิ่งที่พึงประสงค์จะให้เกิดขึ้นหรือมีขึ้นเพื่อให้เป็นคุณสมบัติ
ของคนไทย ได้แก่

หมวดที่ 1 คุณสมบัตินี้ต้องการเน้น เช่น ความเสียสละ ความขยันขันแข็ง ความ
ซื่อสัตย์และอดทน เป็นต้น

หมวดที่ 2 ความรู้ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น ในด้าน
ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การทำงานและการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

หมวดที่ 3 ชีวิตที่สงบสุข ได้แก่ เรื่องของการปรับตัวและการควบคุมจิตใจของตน

หมวดที่ 4 การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ เช่น การรู้จักสิทธิและหน้าที่
ของตนที่มีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ เป็นต้น

3. โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ได้จัดเป็นกลุ่มประสบการณ์ 5 กลุ่ม กรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525: ค) ได้กำหนดไว้ คือ

3.1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทย และคณิตศาสตร์

3.2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยหน่วยการเรียน 12 หน่วย
คือ สิ่งมีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ชาติไทย ชั่ว เหตุการณ์วันสำคัญ การทำมาหากิน
พลังงานและสารเคมี จักรวาลและอวกาศ ประเทศเพื่อนบ้าน การสื่อสารและการคมนาคม
ประชากรศึกษา การเมืองและการปกครอง

3.3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยจริยศึกษาและกิจกรรมสร้างนิสัย
ศิลปศึกษา พลศึกษา และดนตรีและนาฏศิลป์

3.4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วย งานบ้าน งานเกษตร งาน
ประดิษฐ์ งานช่างและงานเลือกแขนงต่าง ๆ

3.5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และ
วิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5-6

การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรนั้น ได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ว่า ในการ
วัดและการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการให้เลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี
เป็นหน้าที่ของครูและครูใหญ่ จะสอบเมื่อสอบจบแต่ละบทหรือสอบเป็นระยะก็ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไป
ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ส่วนการกรอกคะแนนผลการ
เรียนและการรายงานผลการเรียน ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบนั้น ทางกรมวิชาการได้จัดทำเอกสาร
เป็นแบบฟอร์มเพื่อการนี้ 2 ฉบับ คือ สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เป็นแบบฟอร์ม ป.01
สมุดประจำชั้น เป็นแบบฟอร์ม ป.02

ทางด้านการจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้ปฏิบัติจริง รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ และเป็น
คนช่างสังเกต ครูจะเป็นเพียงพี่เลี้ยงให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษา และคอยช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเดิน
ไม่ตรงทางหรือออกนอกจุดหมายที่วางไว้ การกำหนดช่วงเวลาเรียนก็กำหนดไว้ คาบ/ช่วงละ
20 นาที เพื่อครูจะได้ปรับการสอนให้พอเหมาะกับวัยและความสนใจของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 4) กล่าวถึงการจัดการเรียนการ
สอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้
ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม
ประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถือว่ากระบวนการเรียนสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหา

2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้
คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอน
ที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า
อภิปราย ทำงานกลุ่ม ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้แสดงเป็นผู้กำกับการแสดง และ
ปล่อยให้เด็กเรียนลงมือแสดงเอง

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่ม หรือร่วมกันเป็นสำคัญ

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียน หรือห้องเรียน กำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือช่วงยาวก็ได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา และกิจกรรม

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2521: 31) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ที่สุกหลังจากยกเลิกหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ไปแล้ว ดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นี้ ครูต้องเปลี่ยนบทบาทของตนผิดแปลกไปจากเดิม โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ครูต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชา ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ฯลฯ ดังนั้น ครูจึงควรเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญต่าง ๆ ของหลักสูตรใหม่ เช่น หลักการ จุดหมาย มวลประสบการณ์ เวลาเรียน คำแนะนำการเรียนการสอน การประเมินผล และพยายามพิจารณาให้เห็นข้อคิดต่าง ๆ ของหลักสูตรใหม่

2. พยายามจัดหาเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ และใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม ระเบียบประเมินผล และพยายามศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร แผนการสอน แบบเรียน และสื่อการเรียน

3. ศึกษาให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่หลักสูตรแนะนำไว้ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา การค้นคว้า การทำงานกลุ่ม อภิปราย การสืบสวนสอบสวน เพื่อเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะเนื้อหาวิชาและผู้เรียน

4. ต้องใฝ่ใจศึกษาและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่น เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องที่สอน วิทยาการใหม่ ๆ ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อให้ครูเป็นคนทันสมัยและมั่นใจขณะทำการสอน

5. ครูต้องเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหา พยายามให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน และครูต้องระลึกอยู่เสมอว่า ผู้เรียนเป็นค่านำแสดง ส่วนครูนั้นเป็นผู้กำกับการแสดง
6. สอนโดยมีจุดมุ่งหมายทุกครั้ง ต้องตระหนักอยู่เสมอว่าในการสอนเรื่องต่าง ๆ นั้น ต้องให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง และดำเนินการสอนให้เป็นไปตามนั้น แล้ววัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ถ้านักเรียนไม่ผ่านพฤติกรรมที่จัดให้ต้องสอน ซ่อมเสริม
7. พยายามแสวงหา จัดหา รวมทั้งใช้วัสดุและอุปกรณ์การสอนที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือ วัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรที่จัดทำไว้
8. พยายามใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียน เพื่อจะได้ทราบพื้นฐานความสนใจ ความถนัด และปัญหาของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการสอน อบรม และปกครองเด็ก
9. พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในชุมชน ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร ทัศนศึกษา ศึกษานตามโรงงาน ฟาร์ม สถานที่สำคัญต่าง ๆ ฯลฯ
10. พยายามจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยจัดตั้งชุมนุม เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจ สุขภาพพลานามัย ความเป็นพลเมืองดี ทำนุบำรุงประเพณี ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ฯลฯ

นิโคลัส เบนเนตต์ (2521: 50-60 อ้างถึงใน นิติยา จรุงผลลิตี 2529:

28 - 29) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของครูที่สอดคล้องกับแนวหลักสูตรใหม่ว่ามีลักษณะดังนี้

1. ครูควรสอนแบบบรรยายให้น้อยลง และส่งเสริมให้มีการสนทนา และอภิปรายจากหลาย ๆ ฝ่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น นักเรียนกับนักเรียน ครูกับนักเรียน เป็นต้น
2. ครูควรบอกให้นักเรียนทำตามแต่น้อย แต่ควรสนับสนุนให้นักเรียนตัดสินใจเอง
3. ครูควรตระหนักว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการอภิปรายและทำกิจกรรมต่าง ๆ มิใช่เกิดจากการบรรยายหรือเรียนจากหนังสือ

4. ครูควรจะต้องอิงถึงหนังสือแบบเรียนและทฤษฎีทางวิชาการให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ควรยกตัวอย่างต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมจริงมาใช้ให้มากที่สุด
5. นาน ๆ ครั้งจึงควรให้เด็กทั้งห้องได้เรียนในสิ่งเดียวกันในเวลาเดียวกันตามปกติ แล้วห้องเรียนควรแบ่งกลุ่มตามความสามารถของนักเรียน
6. ครูไม่ควรดำเนินการทดลองด้วยตนเอง แต่ควรให้นักเรียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง (โดยมีครูเป็นแค่เพียงผู้ช่วยเหลือทั่ว ๆ ไปเท่านั้น)
7. กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรให้ครูเป็นผู้สาธิต แต่ควรจะให้นักเรียนเป็นผู้วางแผนและดำเนินการเอง ครูให้การช่วยเหลือให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ในการประเมินผล ครูควรเพิ่มความสนใจในกระบวนการหาคำตอบมากกว่าพิจารณาว่านักเรียนตอบถูกหรือผิดแต่เพียงอย่างเดียว
9. ครูควรพยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก
10. ส่วนใหญ่การวัดผลควรวัดในด้าน การนำเอาความรู้ เจตคติ และทักษะไปใช้มากกว่า
11. เมื่อสอนวิชาใดก็ตาม ครูควรพยายามผสมผสานสิ่งที่กำลังสอนอยู่ให้เข้ากับวิชาอื่น ๆ ที่สอนอยู่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน
12. การสอนวิชาใด ๆ ก็ตาม ไม่ควรสอนในแง่เป็นกฎเกณฑ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรสอนในแง่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของนักเรียน

ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจำเป็นต้องสนใจศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และทราบแนวทางจัดการศึกษาว่าจะจัดอย่างไร และไปในทิศทางใด เอกสารที่สำคัญ คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และวัสดุหลักสูตร ซึ่งเป็นสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ที่ขยายรายละเอียดของหลักสูตร นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนของครู ต้องเป็นไปในลักษณะครูเป็นเพียงผู้แนะนำ โดยใช้วิธีการสอนหลายวิธี ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชา ส่วนนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการ

เรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

ความจำเป็นของการปรับปรุงหลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการดำเนินชีวิตของคนไทย ทำให้สภาพสังคมไทยที่จะปรากฏในอีก 10 ปีข้างหน้า เปลี่ยนในด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตัวเองให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเตรียมผู้เรียนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่จะเปลี่ยนไปในอนาคต ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตได้ในสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังกล่าว

แนวคิดหลักของการปรับปรุงหลักสูตร มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการมากขึ้น ให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักทำ หลักสูตรและคำอธิบายจึงมีลักษณะสั้น กระชับ เห็นกระบวนการชัดเจน ครูสามารถขยายสาระเพิ่มเติมได้
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดทำรายละเอียดเนื้อหาและการจัดกิจกรรมที่สมกับสภาพท้องถิ่นขึ้นใช้เพิ่มเติมจากหลักสูตรได้
3. ส่งเสริมให้โรงเรียนได้บริหารหลักสูตรด้วยตนเองมากขึ้น โดยหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนเนื้อหาต่าง ๆ ได้กว้างขวางและเข้มข้นยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนจึงสามารถจัดกลุ่มผู้เรียนที่เลือกเรียนวิชาเลือกตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนสนองความต้องการของผู้ปกครองได้มากขึ้น

ลักษณะเด่นของหลักสูตรฉบับปรับปรุง

หลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พร้อมจะทำ

ประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ตามควรแก่วัย เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว จึงมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาตน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรฉบับปรับปรุงกำหนดเป้าหมายไว้ ดังนี้
 - 1.1 การพัฒนาตน (มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็นเสียสละ มุ่งพัฒนา)
 - 1.2 การพัฒนาอาชีพ (ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและการจัดการเป็น)
 - 1.3 การพัฒนาสังคม (ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก)

การพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ใน ระดับประถมศึกษา การจัดการศึกษาจะได้บรรลุตามเป้าหมาย คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

2. โครงสร้างความรู้

โครงสร้างความรู้หรือมวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน จัดไว้อย่างกว้างโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ความรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาสามัญขั้นพื้นฐาน
- 2.2 ทักษะ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์วิจารณ์ คิดแก้ปัญหาการสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน และมีทักษะในการปฏิบัติ
- 2.3 ค่านิยม มุ่งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้และมีคุณธรรม เช่น มีนิสัยรักการทำงาน เสียสละ พึ่งตนเองได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ
- 2.4 การจัดการ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ โดยฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการวางแผนงาน ประเมินผลงานและปรับปรุงงาน ใช้แนวทางและเทคนิคต่างๆ ในการพิจารณางาน ให้แปลกใหม่อยู่เสมอ ฯลฯ

3. แนวดำเนินการ

หลักสูตรฉบับปรับปรุงได้กำหนดแนวดำเนินการ มีจุดเน้น 2 ประการ คือ

- 3.1 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด
- 3.2 จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความจำเป็นของท้องถิ่น

4. การจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ จะเน้นกระบวนการให้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน

ทักษะกระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 4.2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์
- 4.3 สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
- 4.4 ประเมินและเลือกทางเลือก
- 4.5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 4.6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
- 4.7 ประเมินระหว่างปฏิบัติ
- 4.8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 4.9 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

5. ลักษณะการเขียนคำอธิบายของหลักสูตรแต่ละกลุ่มประสบการณ์

เนื่องจากหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน การเขียนคำอธิบายหลักสูตรในแต่ละกลุ่มประสบการณ์จึงเริ่มต้นด้วยกิจกรรม แล้วใช้เนื้อหาเป็นสื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากจบบทเรียนนั้น ๆ

6. ส่งเสริมให้ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร

ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร

จุดเน้นของหลักสูตรตามกลุ่มประสบการณ์

การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามจุดหมายของหลักสูตร ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายที่สำคัญคือ ผู้บริหาร คณาจารย์ และครู จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้ชัดเจนตรงกันก่อน โดยเฉพาะสาระสำคัญของหลักสูตรได้แก่ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้ปรับปรุงหลักการให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนจุดหมายได้ปรับปรุงให้ลดน้อยลงโดยเน้นคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน ในส่วนโครงสร้างยังเหมือนเดิมแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถและความสนใจของตนเองมากยิ่งขึ้น จุดเน้นของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ มีดังนี้

กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้

ภาษาไทย ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อความได้อย่างมีวิจารณญาณ เห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย มีนิสัยรักการอ่าน

คณิตศาสตร์ ผู้เรียนสามารถคิดคำนวณได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และแสดงความคิดออกมาอย่างมีระเบียบชัดเจน เห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้เรียนรู้ทันการเปลี่ยนแปลง สามารถเลือกปฏิบัติได้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง บำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ผู้เรียนมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีบุคลิกภาพที่ดี มีวินัย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ผู้เรียนรู้จักทำงาน ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะเฉพาะ ตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพต่อไป

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตร ซึ่งถือว่าสำคัญยิ่ง หลักสูตรไม่ว่าจะถูกพัฒนาขึ้นมาอย่างไร คือเลิศสักเพียงใดก็ตาม หากไม่มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผลที่เกิดจากการปฏิบัติจะมีน้อยมาก นั่นคือประโยชน์ต่อการศึกษา ยิ่งมีน้อยลงไปอีก การนำหลักสูตรไปใช้หรือการใช้หลักสูตรจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ครูและผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องตระหนักและต้องถือว่าหัวใจในการจัดการศึกษา ก็คือการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป้าหมายของการใช้หลักสูตรก็คือความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผล

การจะใช้หลักสูตรให้ได้ผลนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรที่มีส่วนสำคัญยิ่งคือครู ซึ่งถือว่าเป็นตัวจักรหรือฟันเฟืองสำคัญในการปฏิบัติงานการศึกษา ครูจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างแจ่มชัด นอกจากครูแล้ว บุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรอย่างได้ผลก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาานิเทศก์ และผู้ปกครอง (องค์การ อินทรมพรรณ์ 2524: 72-73) มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปใช้ว่าควรทำอย่างไร เช่น สุมิตร คุณานุกร (2523: 130) ได้กล่าวถึงกิจกรรม 3 ประเภทในการใช้หลักสูตร คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เหมาะสม และการสอนของครู สังค อุทรานันท์ (2524: 4) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและการบริการหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร ส่วน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 184-185) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่า ครูใหญ่เป็นผู้มีบทบาทมากในการใช้หลักสูตร จะต้องศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจนเพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังนี้คือการเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร การเตรียมจัดอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร การจัดการการสอน การจัดครูเข้าสอน การบริการเอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียน การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร และการประชาสัมพันธ์ การใช้หลักสูตร สำหรับกรมวิชาการ (2521: 7) ได้กล่าวถึงเรื่องการใช้หลักสูตรไว้ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษา

ทุกฝ่ายจะต้องรู้เรื่องหลักสูตร คือเข้าใจหลักสูตรให้ตรงกัน เพื่อทุกฝ่ายจะได้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปในทางเดียวกัน ที่เรียกว่าการใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวข้องกัน โดยบุคคลหลายฝ่ายคือ

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตรรวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน
 2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน
 3. การเรียนการสอน ได้แก่การจัดกิจกรรมในโรงเรียน โดยครูและนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ มีความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัยตามจุดหมายของหลักสูตร
 4. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม รสนิยม และนิสัยอันดีงามของนักเรียนอีกด้วย
 5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการที่ตรวจสอบว่า นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะคิดและพฤติกรรมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นไปตามจุดหมายปลายทางตามหลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่บกพร่อง ต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป
- กิจกรรมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยมีเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความเจริญงอกงามของเด็กเป็นจุดหมายปลายทาง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรจึงขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวมเรียกว่า การใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี

การฝึกอบรม

การพัฒนาสมรรถภาพของบุคคลในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์การในลักษณะใดให้เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ รวมทั้งทัศนคติที่ดี เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งโดยเฉพาะในภาวะที่วิทยาการต่าง ๆ ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่าง

มากไม่หยุดยั้งเช่นในปัจจุบัน การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาองค์การต่าง ๆ กระบวนการและเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีสมรรถภาพในการทำงานให้ดีขึ้นวิธีหนึ่งคือการอบรม

การอบรมเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ภายใต้งบประมาณจำกัด และฝึกอบรมกันเฉพาะบางหัวข้อที่เห็นว่าจำเป็นจะต้องเสริมความรู้ ทักษะและประสบการณ์เท่านั้น จึงไม่ต้องลงทุนมากมายเหมือนการสอนในสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป ทั้งยังไม่ต้องเสียเวลาการทำงานปกติมาก ดังนั้น การอบรมจึงเป็นวิธีการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการอบรม

ความหมายของการฝึกอบรมนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

บุญญ์ สาธร (2517: 442) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึงกระบวนการที่มีแบบแผนซึ่งมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ ของหน่วยงานหรือองค์การ

บัณฑิตย์ อินทรจีน (2526: 53) ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า คือกระบวนการใด ๆ ที่ช่วยทำให้ความสามารถ ทักษะและเจตคติของคนที่ปฏิบัติงานได้เพิ่มพูนขึ้นหรือเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนท่าทีและพฤติกรรมในการทำงานของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์และเจตคติเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น

อรุณ รักธรรม (2524: 203) กล่าวว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะและมุ่งหมายที่จะให้ผู้ผ่านการพัฒนานั้น ๆ ได้นำสิ่งที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติ

พจน์ สุจ้านงค์ (2523: 47) ได้ให้ความหมายของการศึกษาอบรมว่า การฝึกอบรมหมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน

น้อย ศิริโชติ (2524: 4) ได้สรุปความหมายของการศึกษาอบรมว่า การศึกษาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นช่วง ๆ หรือระยะเวลาตามความเหมาะสมของแต่ละเรื่อง อาจใช้เวลา 3 วัน หรือ 1 สัปดาห์

อมร รักษาสิทธิ์ และ โสรัจ สุจริตกุล (2514: 293) ได้ให้ความหมายว่าการฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพของพนักงานในการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการพัฒนานิสัยแห่งความคิดและการกระทำ การชำนาญความรู้และท่าทีต่าง ๆ

เอ็ดวิน บี ฟลิปโป (Edwin B. Flippo 1966: 201) ได้ให้ความหมายว่าการฝึกอบรมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความชำนาญ และทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เดล เอส บีช (Dale S. Beach, 1970: 3) ให้ความหมายว่า การฝึกอบรมคือกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ และมีความชำนาญเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง โดยมุ่งให้คนได้รู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะและเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไปในทางที่ต้องการ

ตามที่นักวิชาการท่านต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมพอจะสรุปได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการที่มีแบบแผนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนประสบการณ์ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความชำนาญงานและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงาน อันจะช่วยเพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

เกี่ยวกับวิชาชีพครูนั้น อาจกล่าวได้ว่า ต้องมีการสร้างเสริมประสิทธิภาพของครูอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครูจึงต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงสมรรถภาพทางวิชาชีพของตน เพื่อให้มีผลหลังความก้าวหน้าของสังคมและไม่มีผู้ใดที่จะสามารถเป็นครูได้อย่างสมบูรณ์ เพราะการฝึกฝนอบรมที่ผ่านมาเพียง 1-4 ปี ไม่อาจติดตามความก้าวหน้าของเนื้อหาได้ ทัศนคติที่เป็นความจริงนี้ นักการศึกษาสมัยใหม่ได้ยืนยันอย่างหนักแน่น (สมบูรณ์ ดันยะ: 2524) นอกจากนี้ความจำเป็นที่ครูจะต้องมีการฝึกอบรมเพราะว่า การศึกษาของครูไม่มีที่สิ้นสุด การฝึกอบรมจะช่วยให้ครูมีประสบการณ์กว้างขวางลึกซึ้ง มีการเพิ่มพูนวิทยฐานะและความก้าวหน้าในอาชีพ ครูจะต้องเป็นนักวิชาการ ซึ่งมีความใฝ่ใจชวนชวหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ทันเหตุการณ์การ

เปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตร จึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องได้รับการศึกษาอบรมเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมพัฒนาทางวิชาการให้แก่ครู ย่อมก่อให้เกิดความมั่นใจ มีขวัญดี มีเสถียรภาพในการทำงาน หากกระทำเป็นหมู่คณะก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพในการทำงานสูงขึ้น สำหรับครูหรือผู้ที่ได้รับหน้าที่ใหม่ย่อมต้องการความรู้ ความเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ กับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อที่จะได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (บุญชม ไชยโกษี : 2513)

ประเภทของการฝึกอบรม

การจัดฝึกอบรมอาจแยกตามประเภทของผู้เข้ารับการอบรมได้ประการหนึ่ง และตามกำหนดการจัดฝึกอบรมได้อีกประการหนึ่ง

สุรชัย สุฟโปฏก (2510: 37-38) ได้ให้ความเห็นว่า การฝึกอบรมแต่ละประเภทย่อมมีวัตถุประสงค์และเหมาะสมแก่บุคคลในระดับต่าง ๆ กัน จึงต้องคำนึงถึงระดับบุคคลในองค์การ ทำให้มีการจำแนกประเภทของการฝึกอบรมออกตามประเภทของผู้เข้ารับการอบรมดังนี้

1. การฝึกอบรมที่จัดให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เข้าทำงานใหม่ขององค์การ ได้แก่ การอบรมปฐมนิเทศ
2. การฝึกอบรมที่จัดให้แก่เจ้าหน้าที่ชั้นเสมียน พนักงาน เช่น การฝึกการทำงาน การฝึกอบรมทางเทคนิค วิทยาศาสตร์และวิชาช่าง
3. การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชา เช่น การฝึกอบรมตามหลักสูตรผู้บังคับบัญชา
4. การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เช่น การพัฒนานักบริหาร

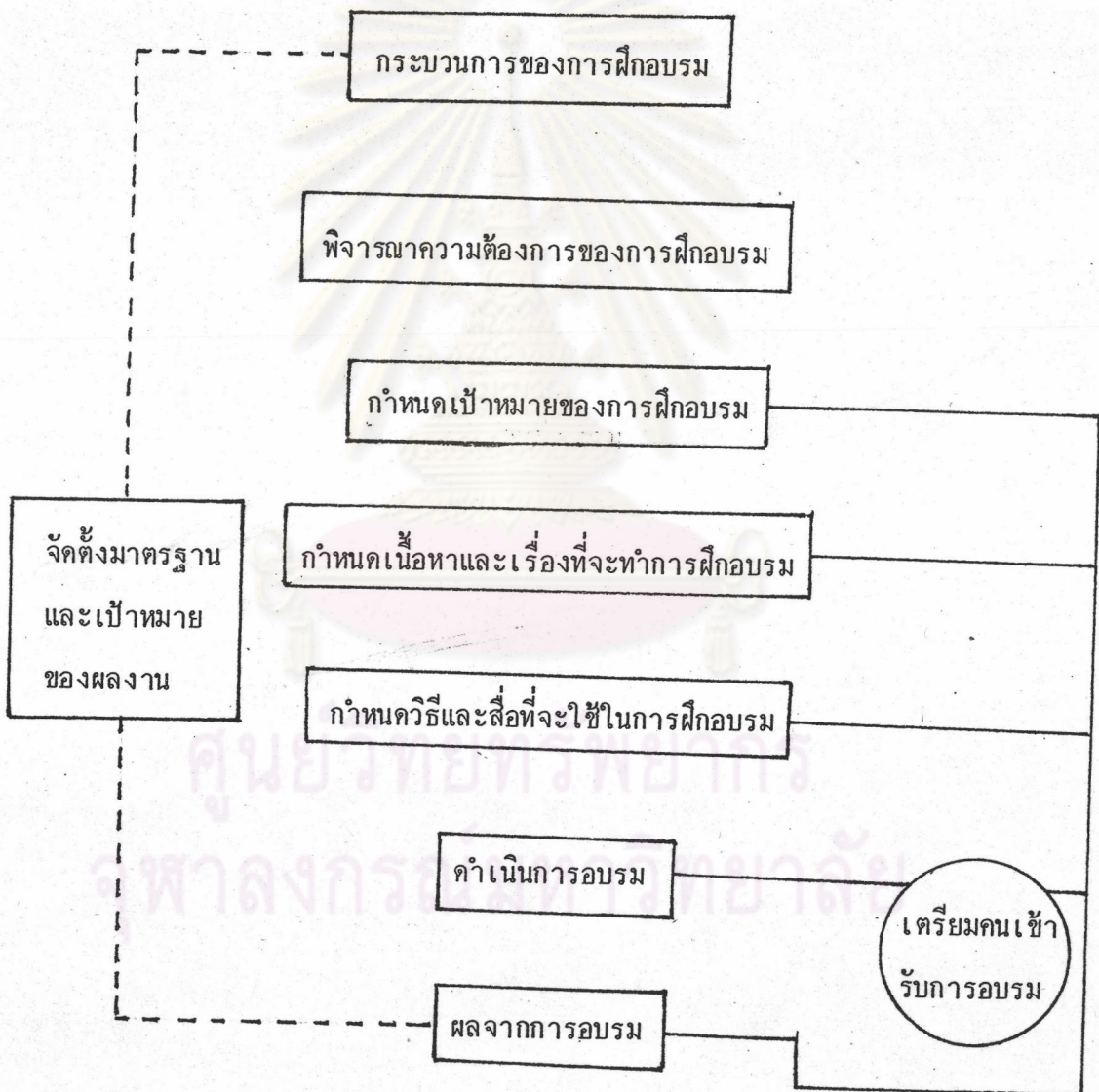
สำหรับการแยกประเภทของการฝึกอบรมตามกำหนดการจัดฝึกอบรมเป็นก่อนหรือหลังการเข้าทำงาน คือ

1. Pre-setvice Training เป็นการฝึกอบรมก่อนเข้าปฏิบัติงาน เป็นการฝึกอบรมพนักงานเข้าใหม่ก่อนส่งตัวเข้าทำงานตามสังกัดที่บรรจุ เรื่องที่อบรมเรื่องทั่วไปขององค์การ ระเบียบข้อบังคับ สิทธิหน้าที่ของพนักงาน ฯลฯ

2. Inservice Training เป็นการฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน เป็นการฝึกอบรม
 ขณะปฏิบัติงาน โดยมีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้เสนอแนะ และมีการฝึกอบรมโดยจัดเป็นหลักสูตรต่าง ๆ
 ตามความต้องการของหน่วยงานและองค์การ เป็นต้น

กระบวนการของการฝึกอบรม

ในการดำเนินการเรื่องการฝึกอบรมนั้น มีขั้นตอนของการดำเนินการดังนี้

เนื่องจากการจัดวางโครงการดำเนินงานเกี่ยวกับการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องใช้
 ความระมัดระวังมาก จึงอาจสรุปขั้นตอนที่สมบูรณ์ของกระบวนการในการจัดการฝึกอบรมได้ดังนี้

1. การพิจารณาความต้องการและปัญหาที่ต้องมีการฝึกอบรม เป็นการตรวจสอบและพิจารณาให้ทราบถึงความจำเป็น และความต้องการที่จะต้องการให้มีการจัดการฝึกอบรมขึ้น ซึ่งอาจเป็นทั้งในแง่ที่ต้องทำเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพ ความสามารถ ความชำนาญต่าง ๆ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาวางอย่างตามที่กล่าวมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่ต้องคิดพิจารณาจัดทำควบคู่กันก็คือ การพิจารณากำหนดมาตรฐานผลงานที่ต้องการ โดยวินิจฉัยว่าผลงานที่ควรจะทำได้นั้นคืออะไร เป็นอย่างไร ควรจะต้องทำให้ได้ถึงขนาดไหน
2. เป้าหมายของการฝึกอบรม คือการเขียนระบบเป้าหมายที่ต้องการจากการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบชัด เป็นแนวทางในการดำเนินการขั้นต่อไป
3. การกำหนดเนื้อหาและเรื่องที่จะต้องอบรม เป็นการพิจารณาว่าเพื่อที่จะเสริมความรู้ ความสามารถให้ได้ผลตามที่ต้องการนั้น จะต้องมีกิจกรรมเรื่องอะไรบ้าง รวมถึงการพิจารณา ส่วนประเภทของเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม กล่าวได้ว่า เป็นการจัดหลักสูตรและหัวข้อเรื่องที่จะอบรมนั่นเอง
4. การกำหนดวิธีที่จะใช้อบรมและสื่อหรือเครื่องมือที่เหมาะสม เป็นการพิจารณาต่อไปว่า เรื่องที่จะอบรมดังกล่าวควรจะใช้วิธีการอบรมแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุดและเหมาะสมกับ เนื้อเรื่องและบุคคลที่จะอบรม นอกจากนี้ก็ต้องพิจารณาถึงสื่อหรือเครื่องมือที่จะใช้อบรมด้วยว่า วิธีการเสนอข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ควรจะใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือชนิดไหนจึงจะดีที่สุด ที่จะช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจง่าย ประหยัดเวลาและจดจำได้นาน
5. การดำเนินการอบรม เป็นการเริ่มต้นดำเนินการอบรมตามแผนและตามแนวทางต่าง ๆ ที่ได้พิจารณาและกำหนดไว้แล้ว

การฝึกอบรมครูประจำการ (In-service Education)

ความหมาย

สมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Society for the study of Education อ้างถึงใน Hass, 1957: 13) ได้ให้นิยามคำว่า การศึกษา ระหว่างประจำการ (In-service Education) ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า หมายถึงกิจกรรม

ต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพได้มีหรือได้ทำในระหว่างที่ปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่ของตนอยู่ เพื่อให้การทำงานได้ผลดียิ่งขึ้น

ส่วนคำว่า การศึกษาระหว่างประจำการของครูหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การฝึกอบรมครูประจำการนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้คล้าย ๆ กัน ดังนี้

กูด (Good , 1973: 246) ได้กล่าวถึงการให้ศึกษาระหว่างประจำการของครูว่า หมายถึงการจัดส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ และพัฒนาบุคคลผู้ที่อยู่ในระหว่างปฏิบัติงาน ให้มีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ

ยุง (Yoon , 1969: 87 อ้างถึงใน อภรณ์ ปรีดาสุวรรณ 2527: 6) ซึ่งเป็นนักการศึกษาชาวเกาหลี ได้ให้นิยามการให้ศึกษาระหว่างประจำการแก่บุคลากรทางการศึกษาว่า หมายถึงการให้กิจกรรมทุกอย่างที่หน่วยงานบริการหรือหน่วยงานนิเทศการศึกษาได้จัดให้มีขึ้น โดยมุ่งก่อให้เกิดความงอกงามทางด้านวิชาชีพของบุคลากรทางภาคศึกษา

บุญชม ไชยโกษี (2513: 21) ได้กล่าวถึงการศึกษาระหว่างประจำการของครูว่าหมายถึงกระบวนการที่ครูได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยทำให้ครูเกิดมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ความคิดเห็น เจตคติและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้มีสมรรถภาพในการสอนและการปฏิบัติหน้าที่ครูได้ดียิ่งขึ้น

จากความหมายของการศึกษาระหว่างประจำการดังได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่าการศึกษาระหว่างประจำการของครูหรือการฝึกอบรมครูประจำการนั้น หมายถึงการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทัศนคติแก่บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งอาจจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น หรือหลักสูตรระยะยาวก็ได้ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมาย

สมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Society for the study of Education, 1957: 1-2, 311-362 อ้างถึงใน อภรณ์ ปรีดาสุวรรณ 2527: 17) ได้รายงานการค้นคว้าว่า การอบรมครูประจำการมีความมุ่งหมายเพื่อให้ครูปรับปรุงคนให้ดียิ่งขึ้น เป็นการศึกษาอบรมระหว่างที่ทำงานประจำอยู่ เพื่อให้มีความรู้และมีการทำงานดีขึ้น

เหตุที่ต้องมีการอบรมก็เพราะสิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนของครูและของนักเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย วัตถุประสงค์ของการอบรมครูประจำการ คือ

1. เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงตน การเข้าอบรมจะช่วยให้ครูได้ความรู้ใหม่ ๆ ได้ ประสบการณ์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เพื่อให้ครูที่เข้ามาใหม่ในโรงเรียนได้เรียนรู้และแก้ปัญหาในสิ่งที่สถาบันการศึกษา ก่อน ๆ ไม่ได้สอนให้
3. เพื่อช่วยให้ครูที่เรียนชั้นต้นมาน้อยและไม่มีโอกาสศึกษาต่อได้มีความรู้เพิ่มขึ้น

ดัท (Dutt : 12-13) กล่าวถึงการอบรมครูประจำการว่า มีความมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คณะครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบโรงเรียนได้ ร่วมกันศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทางการศึกษาให้เกิดขึ้นกับครู
2. เพื่อจัดข้อบกพร่องพื้นฐานในการเตรียมครู และผู้บริหารที่ได้รับการศึกษาอบรม มาก่อนเป็นครูประจำการ ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพครูให้ได้รับความรู้ ทักษะ เพิ่มขึ้น เพื่อใช้แก้ปัญหาที่พบในขณะปฏิบัติงาน
3. ช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอิทธิพล ต่อการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน
4. ช่วยให้ครูได้วางแผนและปรับปรุงวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ช่วยให้สถาบันฝึกหัดครูที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูได้ เตรียมการอย่างเหมาะสมทั้ง ด้านปริมาณและคุณภาพ
6. เพื่อช่วยให้สถาบันฝึกหัดครูได้ปรับปรุงทักษะในการเป็นครูได้ เตรียมการอย่าง เหมาะสมยิ่งขึ้นในด้านบุคลิกภาพ ความสนใจ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่พึงปรารถนา
7. ช่วยพัฒนาให้เกิดลักษณะการเป็นผู้นำที่ดีแก่ครูในโรงเรียน เพราะครูต้องกล้า แสดงออกในบทบาทผู้นำการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ฮาริส (Harris, 1969: 3) มีความเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการฝึกอบรมครูประจำการเพิ่มเติมไปจากคัท โดย ฮาริส เน้นในเรื่องขวัญและกำลังใจว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูประจำการ และเห็นว่าสมควรที่จะได้รับความสนใจและเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ครูเกิดกำลังใจที่จะสร้างสมรรถภาพในการสอน และการปฏิบัติงานได้ดีกว่าด้านใด ๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า โดยทั่วไปแล้ว ความมุ่งหมายหลักของการฝึกอบรมครูประจำการ ก็คือ การให้ครูประจำการได้มีโอกาสรับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพครู ซึ่งตนยังไม่มี หรือมีอยู่บ้าง แต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้อำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในการนี้จะทำให้ครูประจำการมีสมรรถภาพในการเป็นครูด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเห็นถึงความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งจะทำให้ครูมีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ได้ผลดีที่สุดอีกด้วย

การให้การฝึกอบรมแก่ครูประจำการ

ชาร์ล และ กุชแมน (Charles and Cushman, 1954: 442-443) ได้เสนอแนวคิดที่ควรคำนึงในการส่งเสริมวิทยฐานะครูหรือปรับปรุงคุณภาพครู ไว้ดังนี้

1. การศึกษาระหว่างประจำการของครูผู้สอน จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับเป็นสำคัญ
2. การให้การศึกษาระหว่างประจำการของครูผู้สอน ต้องคำนึงถึงความต้องการปัญหาและภาวะความเป็นอยู่ในท้องถิ่นด้วย
3. ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการเรียนการสอนทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงการดำเนินการ และการวัดผลของการส่งเสริมวิทยฐานะหรือส่งเสริมคุณภาพของครูประจำการด้วย

ก๊อ สวัสดิทานิชย์ (2519: 51-52) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดการอบรมครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า เพื่อพัฒนาวิชาชีพการสอนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงควรเน้นในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น

1. ควรหาวิธีดำเนินการอบรมให้ครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษามองเห็นความสำคัญของการเข้ารับการอบรมที่มีต่ออาชีพของตน ดังนั้นประโยชน์จากการอบรมควรมีผลต่อเนื่องไปถึงการเรียนของนักเรียนและหน้าที่การงานของครูผู้เข้ารับการอบรมด้วย
2. ควรเพิ่มโอกาสให้ครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านความคิดหาเหตุผลให้มากขึ้น ดังนั้น การจัดอบรมจึงไม่ควรเน้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

นอกจากนี้ ประกอบ ระกิติ (2508: 9-10) ได้ตั้งข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการเพิ่มเติมจาก ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ ไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรมครูประจำการจะได้ผลคุ้มค่ากับเงิน เวลา และแรงที่ลงทุนไปหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการวางโครงการอบรม ถ้าวางโครงการอบรมไว้อย่างรัดกุมและถูกต้องตามหลักวิชาแล้ว มีโอกาสที่จะได้รับผลสำเร็จ
2. การอบรมครูประจำการจะได้ผลคุ้มค่าหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับหลักสูตรการอบรมเป็นสำคัญ
3. กระบวนการเรียนและวิธีการในการอบรมครูประจำการควรกำหนดให้แน่นอนว่าจะนำเอาวิธีการใดมาใช้ เช่น บรรยายจากผู้ทรงคุณวุฒิ การอภิปรายกลุ่ม การประชุม การสาธิต ตัวอย่างที่ดีให้ผู้เข้ารับการอบรมดู การเลือกวิธีการใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการอบรมนั้น
4. วิทยากรที่เชิญมาบรรยายควรจะได้ทราบปัญหาและหลักสูตรของการฝึกอบรมนั้นด้วย
5. โครงการฝึกอบรมควรกำหนดกระบวนการวัดและโครงการติดตามผล ตลอดจนหน้าที่รับผิดชอบติดตามผลการอบรม มิฉะนั้นการฝึกอบรมจะไม่เกิดผลและไม่เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการฝึกอบรมบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามมุ่งหมายได้ คือการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพราะเทคนิคการฝึกอบรมจะมีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการได้

โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

ความจำเป็นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

นับแต่การประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2521 และได้ดำเนินการใช้หลักสูตรครบทุกชั้นปี พ.ศ. 2526 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ของประเทศ ได้ดำเนินการศึกษาปัญหาทางด้านคุณภาพของการประถมศึกษาในสังกัด หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร สาเหตุปัญหาดังกล่าวเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เพราะการฝึกอบรมให้ความรู้ในขณะที่เริ่มใช้หลักสูตรเป็นแบบกระจายและเน้นลักษณะการบรรยายให้ความรู้มากกว่าจะเน้นการลงมือปฏิบัติจริง

จากความจำเป็นดังกล่าว ถือเป็นจุดกำเนิดของโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

รูปแบบการฝึกอบรมตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการและคณะปฏิบัติงานโครงการ ได้พิจารณาขอบข่ายของโครงการคือ การจัดการฝึกอบรมครูประถมศึกษาทุกคนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวนถึง 335,215 คน นอกจากนั้นจะต้องดำเนินการฝึกอบรมให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 6 เดือน คือ ระหว่างเดือนเมษายนถึงกันยายน 2529 จึงได้กำหนดรูปแบบของการฝึกอบรม ดังนี้

1. เป็นการฝึกอบรมทางไกลที่มีสื่อหลักและสื่อเสริมให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถศึกษาและฝึกฝนตนเองได้

2. สื่อหลัก ได้แก่ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง มีสาระครอบคลุมเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนการสอนทั่วไปในระดับประถมศึกษา การนำเสนอต้องกระชับ การจัดหน้าและรูปเล่มต้องสวยงามโปร่งตาจูงใจให้ศึกษาได้ในเวลาสั้น ๆ ส่วนสื่อเสริมได้แก่ เทป โทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใสสรุปเนื้อหาในชุดฝึกอบรม มีบทบาทในการช่วยเสริมการศึกษาด้วยตนเองเท่านั้น

3. ผู้ดำเนินการฝึกอบรม คือ บุคลากรในท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมในหน้าที่ของผู้บริการทางวิชาการ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน มิใช่วิทยากรผู้บรรยายให้ความรู้

4. รูปแบบของการฝึกอบรม เน้นด้านการให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมมากที่สุด

5. การจัดการฝึกอบรมให้สถานที่จัดการฝึกอบรม (จุดฝึกอบรม) เป็นฐานกลุ่มโรงเรียนเพื่อประหยัดเงินค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางของครู

ขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพของครูประถมศึกษา โดยสรุปเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนดำเนินการ
2. การสร้าง ทดลอง ปรับปรุงสื่อและกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรม
3. การฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับต้นแบบถึงการฝึกอบรมครูประถมศึกษา
4. การนิเทศติดตามผล

รูปแบบของกระบวนการฝึกอบรมทางไกลที่สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิด

กระบวนการฝึกอบรมครูประถมศึกษาตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา มีลักษณะเฉพาะ 7 ประการดังต่อไปนี้

1. เป็นการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อหลักคือชุดฝึกอบรมด้วยตนเองจำนวน 20 เล่ม และสื่อเสริมคือ เทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใส เป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกอบรม
2. เป็นการฝึกอบรมที่จัดกิจกรรมให้ครูได้ฝึกอบรมและเรียนรู้ด้วยตนเอง มิใช่การบรรยายถ่ายทอดจากวิทยากร
3. กิจกรรมและกระบวนการได้เพิ่มบทบาทของผู้รับการฝึกอบรมและลดบทบาทของวิทยากรลงเป็นเพียงผู้ดำเนินการฝึกอบรมเท่านั้น
4. กิจกรรมและกระบวนการฝึกอบรมเน้นบรรยากาศที่แจ่มใสใกล้ชิด คิดค้นจนเกิดคุณธรรม กล่าวคือสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในระหว่างผู้รับการฝึกอบรมด้วยกัน ระหว่างผู้รับการฝึกอบรม กับผู้ดำเนินการฝึกอบรม ระหว่างผู้ดำเนินการฝึกอบรมด้วยกันเอง ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างครูกับผู้บริหาร และระหว่างครูกับผู้นิเทศ

5. กิจกรรมการฝึกอบรมมีความหลากหลาย คลายความเครียดเน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์บทบาทและการสรุปสาระสำคัญ

6. เน้นกระบวนการสร้างเสริมบุคลากรในระดับท้องถิ่นให้สามารถเป็นผู้ดำเนินการ ฝึกอบรมที่ดีจนได้รับจากครูผู้รับการฝึกอบรมของกลุ่มโรงเรียนนั้น บุคลากรเหล่านี้จะเป็นกลุ่มสำคัญ ที่สามารถปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรมต่อไปในโครงการวิชาการอื่น ๆ

7. กระบวนการฝึกอบรมมุ่งเน้นให้เกิดคุณธรรม นำการปฏิบัติจริงและอ้างอิงความรู้ ปลุกเร้าให้ครูเห็นความสำคัญของวิชาชีพ และเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน

ลักษณะเฉพาะทั้ง 7 ประการนี้ สามารถนำมาอธิบายอย่างย่อ ๆ ใน 4 ประเด็น คือ

ก. เป็นการฝึกอบรมโดยใช้สื่อทางไกล

แนวคิดของการฝึกอบรมครูประถมศึกษาตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาประการแรกคือ ควรจะใช้กระบวนการฝึกอบรมโดยใช้สื่อทางไกล นั่นคือ สื่อในการฝึกอบรมควรจัดสร้างและพัฒนา เพื่อใช้กับครูประถมศึกษาทุกคนเหมือนกัน สื่อทางไกลที่กำหนดไว้ คือ ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองของครูประถมศึกษาและสื่อเสริมประเภทเทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใส สรุปเนื้อหาจากชุดฝึกอบรม ซึ่งได้จัดทำอย่างเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพทั่วประเทศ ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศในเมือง ภูเขา ชายทะเล ชายเขตแดนไทย จะได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและเทคนิคการสอนทั่วไป เช่นเดียวกัน ผู้ดำเนินการฝึกอบรมทำหน้าที่ จัดช่วงกิจกรรมให้ต่อเนื่องกัน เช่น บางช่วงจะให้ศึกษาชุดฝึกอบรม บางช่วงดูเทปโทรทัศน์ เมื่อเกิดความเคร่งเครียดจะจัดกิจกรรมสลับเพื่อผ่อนคลายความเครียดได้ มิได้มุ่งทำหน้าที่บรรยายให้ความรู้แต่อย่างใด จึงกล่าวได้ว่า ครูทุกคนในประเทศไทยจะได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่แตกต่างกันน้อยที่สุดด้วยสื่อทางไกลนี้

ข. มุ่งให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

สื่อทางไกลทุกประเภทได้จัดทำให้ง่ายต่อการศึกษามากที่สุด เพื่อเชิญชวนให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้อ่าน ศึกษาและฝึกปฏิบัติจริง ตามกระบวนการฝึกอบรมที่จัดแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ศึกษาจากสื่อทางไกล เป็นเวลา 3 วัน

ช่วงที่ 2 ฝึกปฏิบัติจริงโดยการนำแบบฝึกปฏิบัติจากชุดฝึกอบรมด้วยตนเองไป
ทดลองสอนนักเรียนในห้องเรียน เป็นเวลา 4 สัปดาห์

ช่วงที่ 3 นำผลการฝึกปฏิบัติกลับมาเสนอในที่ฝึกอบรม เป็นเวลา 2 วัน

ไม่ว่าจะเป็นช่วงใดก็ตาม ครูเข้ารับการฝึกอบรมจะต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จดบันทึกและนำผลที่ตนปฏิบัติมาเสนอในช่วงที่ 3 กล่าวได้ว่า การฝึกอบรมนี้
เน้นให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยจัดการเสริมแรงและเร้าความ
สนใจอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ กิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรมทุกกิจกรรม ได้จัดขึ้นเพื่อให้ครูผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรม ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ให้เกิดประสบการณ์ตรงมากที่สุด ดังจะได้แสดงให้เห็นใน
ตารางต่อไปนี้

กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติกิจกรรม
การศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองและการศึกษาจากสื่อเสริม กิจกรรมสลับ (ได้แก่กิจกรรมแรกพบ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม กิจกรรมแบ่งกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์ กิจกรรมยามเช้า กิจกรรมประเมินผล กิจกรรมอ่าลา กิจกรรมอื่น ๆ) พิธีเปิดการฝึกอบรม การสรุปแผ่นโปรงใส การชี้แจงวิธีการศึกษาสื่อทางไกลและวิธีปฏิบัติกิจกรรมสลับ	ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการฝึกอบรม

จากตารางนี้บ่งชี้ว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ทำกิจกรรมในการฝึกอบรมเป็น
ส่วนใหญ่ ยกเว้นกิจกรรมในพิธีเปิดการฝึกอบรม การสรุปเนื้อหาชุดฝึกอบรมจากแผ่นโปรงใส และ
วิธีการชี้แจงการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น ที่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม การลงมือ
ปฏิบัติจริงย่อมทำให้ครูเกิดความรู้ ประสบการณ์และข้อค้นพบด้วยตนเองมากกว่าที่จะได้รับจากการ
บรรยายให้ความรู้

ค. เป็นการเสริมสร้างเจตคติและคุณธรรมในวิชาชีพครูอย่างเด่นชัด

แนวคิดในการฝึกอบรมครูประถมศึกษาตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ประการหนึ่งคือ การกำหนดให้มีการสอดแทรกเจตคติที่ดี และคุณธรรมในวิชาชีพครูเข้าไปในสื่อทางไกลและกิจกรรมการฝึกอบรม ตามลักษณะการกำหนดอัตราอัตราส่วน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ เป็น 2 : 2 : 3 นั่นคือ กำหนดอัตราส่วนโดยประมาณให้เนื้อหาด้านเจตคติและคุณธรรมมากที่สุด

ลักษณะการสอดแทรกเจตคติและคุณธรรมในกิจกรรมฝึกอบรม

กิจกรรมการฝึกอบรมครูประศึกษามี 9 ประเภท มุ่งเน้นคุณธรรมอย่างชัดเจน คือ กิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายของคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดแก่ครูประถมศึกษาอย่างชัดเจน ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม ดำเนินไปในลักษณะของการโน้มน้าวใจให้ครูเกิดคุณธรรม บรรยากาศมีทั้งแจ่มใส และสนุกสนาน แต่ในที่สุดครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเกิดแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมหลังจากทำกิจกรรมแล้ว

กิจกรรมการฝึกอบรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมแรกพบ กิจกรรมยามเช้า กิจกรรมแบ่งกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมประเมินผล หรือกิจกรรมอำลา ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม สามารถสอดแทรกคุณธรรมได้ตลอด เช่น ความซื่อสัตย์ในการเล่นแบ่งกลุ่ม การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ขณะปฏิบัติงาน การให้อภัยและเสียสละเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งระหว่างกิจกรรม เป็นต้น

นอกจากนั้น ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดและระดับอำเภอจะได้รับการชี้แจงให้เน้นการสอดแทรกคุณธรรมแก่ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกครั้งที่มีโอกาส

กิจกรรมการฝึกอบรมมุ่งให้เกิดความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างบุคคลต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม
2. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน
3. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับนักเรียนในชั้นเรียน

ในขณะเดียวกัน การสอดแทรกคุณธรรมระหว่างการฝึกอบรม ทำให้ครูก็คือผู้เสมอว่านักเรียนคือ ลูกหลานของตนเองที่ต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ ชี้นำแนวทางที่ดีให้เกิดความ

ผูกพันกันทั้งสองฝ่าย

ผลการฝึกอบรมจากการนิเทศติดตามผลการฝึกอบรมครู

วิเคราะห์ผลจากข้อมูลในแบบนิเทศติดตามผล สรุปเป็น 4 ด้านดังนี้

1. ด้านความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

อัตราเฉลี่ยการเพิ่มของคะแนนทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 21.54 หรือถ้าคิดเป็นคะแนนจะได้เท่ากับ 12.92 (จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน) ซึ่งแสดงว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรมแล้ว ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้มากขึ้นกว่าเดิมโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรม

ผู้นิเทศติดตามผล (คณะปฏิบัติงาน) เห็นว่า จำนวนจุดฝึกอบรมที่สามารถจัดการฝึกอบรมได้ตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรม จำนวนคิดเป็นร้อยละ 71.87 ของจุดฝึกอบรมทั้งหมด (พึงพอใจ 144 จุดฝึกอบรม จากจุดฝึกอบรมที่นิเทศและติดตามผล 159 จุด)

3. ด้านพฤติกรรมของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือ มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนครูที่ร่วมฝึกอบรมและพร้อมที่จะทำงานตามบทบาทหน้าที่ให้สำเร็จ พฤติกรรมที่ชี้กำหนดคือ จำนวนครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมเต็มเวลาตารางการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 99.12 ของครูที่ได้รับการนิเทศทั้งหมด

4. ด้านเจตคติของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความรู้สึกลึกซึ้งว่ามีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ บทบาทและคุณธรรมของครู แสดงความมั่นใจ ภูมิใจและศรัทธาในวิชาชีพครู

การฝึกอบรมครูประจำการ ในวิชา 413 803 (In - Service Education for Elementary school Teachers)

โครงการฝึกอบรมครูประจำการของภาควิชาประถมศึกษา ในวิชา 413 803 หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีศาสตราจารย์ อ่ำไพ สุจริตกุล เป็นหัวหน้าโครงการ ได้เริ่มจัดครั้งแรกเมื่อปีการศึกษา 2524 และดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะของโครงการฝึกอบรมครูประจำการเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการในการสอน สอดแทรกจริยธรรม ตามหลักสูตรประถมศึกษา หรือกลุ่มสัมพันธ์สรรค์สร้างงาน ในการอบรมแต่ละครั้งจะมีลักษณะคล้ายกัน จุดสำคัญของโครงการนี้อยู่ที่การนำเนื้อหาสำคัญของเรื่องที่จัดอบรมมา นำเสนอด้วยกิจกรรม เกม และเพลง ด้วยเทคนิควิธีการสอน รูปแบบต่าง ๆ แล้วสอดแทรก คุณธรรม และสร้างศรัทธาในตัววิทยากรให้เกิดแก่ผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการที่ ศาสตราจารย์ อ่ำไพ สุจริตกุล เป็นผู้คิดค้นขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้กับครู และบุคลากรใน หน่วยงานอื่น รวมถึงภิกษุ สามเณร และเยาวชนทั่วทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งเนื้อหาสาระ และเทคนิควิธีการจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของการอบรมแต่ละครั้ง และทุกครั้งที่ การอบรม ผลการอบรมจากรายการประเมินผู้เข้ารับการอบรมแล้วดีขึ้น สูงขึ้น พึงพอใจมากต่อเทคนิควิธีการ จัดอบรมในรูปแบบนี้ ต้องการให้จัดใหม่อีกทุกครั้งที่ไป

การฝึกอบรมครูประจำการ ในวิชา 413 803 มีลักษณะเป็นการอบรมในหัวข้อกลุ่มสัมพันธ์สรรค์สร้างงาน และเทคนิคการสอนสอดแทรกจริยธรรม ซึ่งจะให้เห็นจากตัวอย่างโครงการ ดังนี้

ตัวอย่างโครงการฝึกอบรมครูประจำการ (วิชา 413 803)

ชื่อโครงการ การฝึกอบรมครูประจำการเรื่องกลุ่มสัมพันธ์สรรค์สร้างงาน และเทคนิคการสอน สอดแทรกจริยธรรม

หลักการและเหตุผล

ในระยะนี้ผู้นำในงานอาชีพต่าง ๆ เริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรวมกลุ่มมากขึ้น ผู้บริหารหน่วยงานทั้งหลายเริ่มมองเห็นว่าประสิทธิภาพของการทำงานของหน่วยงานนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสามารถในการทำงานร่วมกันของบุคคลในหน่วยงาน จึงเริ่มให้ความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น

การปลูกฝังคุณธรรมและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนสื่อต่าง ๆ อันจะช่วยสอดแทรกคุณธรรมเข้าสู่จิตใจเด็กทุกวิถีทาง ด้วยการสอนทุกวิชาในโรงเรียน ด้วยการเรียนรู้ของเด็กจากที่บ้านและจากสภาพแวดล้อมในสังคม และด้วยการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

จุดประสงค์

1. เพื่อเสนอแนะและฝึกปฏิบัติเทคนิควิธีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับเนื้อหา สาระ ทักษะ และเทคนิคการสอนจรรยาบรรณระหว่างครู อาจารย์ ผู้บริหารและวิทยากร

เป้าหมาย

1. ด้านปริมาณอบรมครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี จำนวน 190 คน
2. ด้านคุณภาพ ผู้เข้ารับการอบรมได้เพิ่มพูนเทคนิควิธีการสอนจรรยาบรรณและมีสมรรถภาพในการทำงาน ตลอดจนสามารถนำเทคนิคการทำงานเป็นกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ และในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หัวข้อและเนื้อหาของการฝึกอบรม

1. การปฐมนิเทศแนะแนวทางวิชาการ
2. กลุ่มสัมพันธ์สร้างสรรค์สร้างงานคืออย่างไร
3. ข้อธรรมะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ตามสื่อการสอนสำเร็จรูปชุดใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
4. กลวิธีสำหรับการสอนจรรยาบรรณ การสอดแทรกจรรยาบรรณในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา
5. การประยุกต์เทคนิคต่าง ๆ เพื่อการทำงานร่วมกัน
 - 5.1 การสื่อด้วยภาษาวาจา และภาษาท่าทาง
 - 5.2 บทบาทผู้นำและสมาชิกกลุ่ม
 - 5.3 ยุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความคิดที่แตกต่างกัน ค่านิยม

ที่ไม่เหมือนกัน มีอคติต่อกัน ผลประโยชน์ขัดกัน

6. การประยุกต์เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสอนสอศแทรกจวิจัยศึกษา เช่น
 - 6.1 การโต้วาทีธรรมะ
 - 6.2 การสร้างและการใช้หุ่นแบบต่าง ๆ
 - 6.3 การเล่านิทานประกอบสื่อและการเล่าเรื่องรอบวง
 - 6.4 การแต่งเพลงและใช้เพลงประกอบการสอน
 - 6.5 การใช้บทบาทสมมติ
 - 6.6 การสร้างสถานการณ์จำลอง
 - 6.7 การประชุมแบบต่าง ๆ
 - 6.8 กรณีตัวอย่าง
 - 6.9 การประเมินผลจวิจัยศึกษา

วิทยาการ

จากภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะเวลาการอบรม

ใช้เวลา 3 วัน

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมและความร่วมมือของผู้เข้ารับการอบรม
2. การตอบแบบสอบถามและการประเมินผลโครงการ
(รายงานการฝึกอบรม วิชา 413 803 : 2530)

หลักการของการฝึกอบรมครูประจำการในวิชา 413 803 คือ

1. จัดการอบรมเป็นฐานทีม ทั้งวิทยาการ และผู้เข้ารับการอบรม
2. จัดกิจกรรมด้วยเทคนิควิธีสอนสอศแทรกจวิจัยธรรม
3. วิทยาการเป็นผู้สร้างศรัทธาและสร้างบรรยากาศให้เกิดความเป็นกันเองแก่ผู้เข้ารับการอบรม
4. วิทยาการเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรีนรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการฝึกอบรม

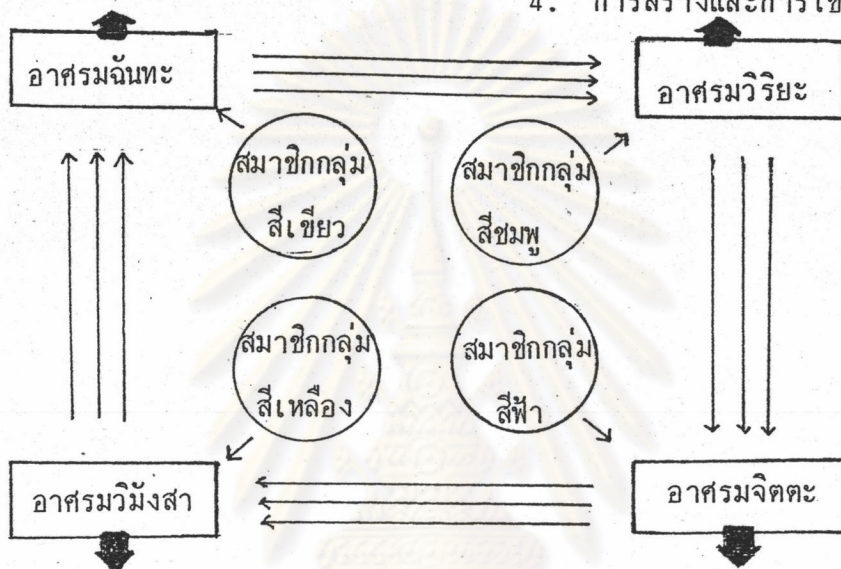
1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์
2. วางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการ
3. สร้างหลักสูตรและตารางการอบรม
 - 3.1 ตรวจสอบเอกสารหลักสูตร
 - 3.2 ทดลองเอกสารหลักสูตร
 - 3.3 ประเมินผล
 - 3.4 ปรับปรุงแก้ไข
4. เตรียมวิทยากร และกรรมการดำเนินงาน
5. เลือกสรรซักซ้อมวิธีการฝึกอบรม
6. เตรียมสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ ทุกอย่างให้พร้อม
7. จัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่าย
8. ติดต่อประสานงานประชาสัมพันธ์
9. ดำเนินการฝึกอบรม
10. ประเมินโครงการ และการฝึกอบรม

วิธีดำเนินการอบรม

1. ใช้วิธีการแบบอยู่ค่ายพักแรม ทั้งผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร เพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฝึกกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยการปฏิบัติจริงร่วมกัน ตลอดการอบรม
2. แบ่งคณะวิทยากรเป็น 4 ทีม คือ ทีมฉันทะ ทีมวิริยะ ทีมจิตตะ ทีมวิมังสา ตามความถนัดในด้านเทคนิคต่าง ๆ กัน และแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็น 4 กลุ่มสี เพื่อให้หมุนเวียนกันเข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากรทุกอาชีพได้ครบถ้วน
3. ตลอดการอบรมมีทั้งการบรรยาย การอภิปราย การฝึกปฏิบัติจริงในกลุ่มกิจกรรม ตลอดจนการเสนอข้อซักถาม และไขปัญหาทั้งในกลุ่มย่อย และในที่ประชุมรวม
4. การอบรมในภาคกลางคืน มีกิจกรรมบันเทิงเชิงวิทยาการ และสอดแทรกคุณธรรม

แผนภูมิการอบรม กลุ่มสัมพันธ์สรรค์สร้างงาน และเทคนิคการสอนจรรยาศึกษา

1. การสื่อสารด้วยภาษา วาจาท่าทาง	1. การจัดข้อขัดแย้งเนื่องจากอคติ และ
2. การสื่อสารทางเดียว, สองทาง	ผลประโยชน์
3. การโต้วาที่ธรรมะ	2. การเล่านิทานประกอบสื่อ
4. การใช้สถานการณ์จำลอง	3. การเล่าเรื่องรอบวง
	4. การสร้างและการใช้หุ่น

1. บทบาทของผู้นำและสมาชิก	1. การจัดข้อขัดแย้งเนื่องจากการคิดที่
2. กระบวนการกลุ่ม	ต่างกัน ค่านิยมที่ต่างกัน
3. การใช้กรณีตัวอย่าง	2. การใช้บทบาทสมมติ
4. การประชุมแบบต่าง ๆ	3. การใช้กลุ่มสัมพันธ์
5. การประเมินผลจรรยาธรรม	4. การแต่งและใช้เพลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกตุมณี มากมี (2527: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอดแทรกจรรยาธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน จำนวน 450 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ครูได้นำเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับจากการอบรม ไปใช้ในการสอน เฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกกลุ่มประสบการณ์ และพฤติกรรมการสอนของครูก่อนการฝึกอบรม ครูทำเป็นบางครั้ง

แต่หลังการฝึกอบรมแล้ว ครูทำบ่อยครั้งขึ้น คือ การให้แนะนำ หรือข้อเสนอแนะ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ สอนสอดแทรกคุณธรรมทุกครั้งที่มีโอกาสสนใจค้นคว้าหาความรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน การให้ความใกล้ชิด เป็นกันเองกับนักเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

สุคใจ บุญอารีย์ (2522: 111-112) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูประถมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานีต่อการอบรมครูประจำการ โดยการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ซึ่งเป็นครูประถมศึกษาทุกสังกัด ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ผ่านการอบรมครูประจำการมาแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 จำนวน 443 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความต้องการอย่างมาก ที่จะให้จัดการอบรมในเนื้อหาที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ครู โดยเน้นเรื่องวิธีสอนและกิจกรรมการสอน การผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน แผนการสอน การวัดและการประเมินผล หลักสูตร ระเบียบวิธีปฏิบัติงานและการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ครูยังต้องการที่จะให้จัดกิจกรรมปฏิบัติจริง กิจกรรมสาธิตทดลอง กิจกรรมแบ่งกลุ่มแล้วรายงานผล และกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติอย่างมาก และครูที่มีวุฒิสูงเห็นว่า ได้เข้ารับการอบรมในเรื่องที่ต้องการมากกว่าครูที่มีวุฒิต่ำ ได้นำความรู้ และประสบการณ์ไปใช้มากกว่าครูที่มีวุฒิสูง และยังพบอีกว่า ครูมีความต้องการอย่างมากที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครูและการฝึกหัดครู จัดการอบรมครูประจำการ และต้องการอย่างมาก ที่สุดจะให้หน่วยงานเจ้าสังกัดของครูจัดการอบรมครูประจำการ

สมาน พูแสง (2523: 79) ได้ศึกษาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูที่เข้ารับการอบรมตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในวิทยาลัยครูเชียงราย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนทั้งที่เข้ารับการอบรมและไม่ได้เข้ารับการอบรมตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ รวมทั้งหมด 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม จากการศึกษาพบว่า ครูที่เข้ารับการอบรมมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานสูงกว่าครูที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม และเมื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพแต่ละด้าน ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านที่เกี่ยวกับวิชาการและด้านที่เกี่ยวกับลักษณะของครู โดยครูที่เข้ารับการอบรมมีสมรรถภาพสูงกว่าทั้ง 2 ด้าน ดังกล่าว ส่วนด้านที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมาน อัครภูมิ (2526: 85-86) ได้วิจัยการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมเรื่อง "การนิเทศแบบคลินิก" สำหรับครุมัธยมศึกษา การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหา

ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยโปรแกรมย่อย 3 โปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม 3 หน่วยด้วยกันคือ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการนิตศการศึกษา ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิตศแบบคลินิก และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดการนิตศ โดยประยุกต์เทคนิคในการจัดการเรียนการสอนแบบโปรแกรมมาใช้เป็นสื่อ การจัดการเรียนการสอนในการฝึกอบรมใช้ สไลด์ - เทป โปรแกรมไมโครเลคเชอร์ โปรแกรมและแบบเรียนโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการฝึกอบรมสามารถใช้เป็นสื่อในการจัดการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ศิริพันธุ์ มณีรัตน์ (2523: 197-200) ได้สร้างระบบการฝึกอบรม โดยใช้สื่อประสมสำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบการฝึกอบรมโดยใช้สื่อประสมขึ้นมา 1 ระบบ ที่ได้กำหนดขั้นตอนและแบบจำลองไว้อย่างชัดเจน และสร้างชุดฝึกอบรม 1 ชุด เพื่อนำไปทดลองใช้หาประสิทธิภาพของระบบการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นระบบที่สมบูรณ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า การอบรมหลักสูตร "การพัฒนาผู้บริหารระดับต้น" ซึ่งดำเนินการตามระบบฝึกอบรมโดยใช้สื่อประสม "แผนศิริพันธุ์" นั้น สามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ในเนื้อหาวิชาหน่วยต่าง ๆ ของหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้ก็เป็นสื่อช่วยสร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดียิ่ง การใช้ชุดฝึกอบรมสร้างความพอใจให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านวิชาการ การดำเนินการ ทักษะและสาระประโยชน์ที่ได้รับรวมทั้งวิธีการของวิทยากร ผลจากการติดตามประเมินผลหลัง 6 เดือน ผู้ผ่านการอบรมได้รับแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น และผู้ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการอบรมไปปฏิบัติงานได้พอสมควร

สมคิด เมตไตรพันธ์, พันโท (2530: บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับผู้บังคับบัญชาในในประเทศไทย โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้และสมรรถภาพการทำงานของผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ แล้วนำมาออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับผู้บังคับบัญชา เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 5 ส่วนคือ ความหมายของกลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม ผลปรากฏว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

อาภรณ์ ปรีดาสุวรรณ (2527: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการสอนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการ ในการสอนสวดแทรกจริยธรรม ตามหลักสูตรประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูและนักเรียน จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ครูได้นำเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับจากการอบรม ไปใช้ในการสอน เฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกือบทุกกลุ่มประสบการณ์ ครูมีความเห็นว่าหลังการฝึกอบรมมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสวดแทรกจริยธรรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกิจกรรมที่เปลี่ยนจากไม่ได้ปฏิบัติมาเป็นปฏิบัติบางครั้ง มี 10 ข้อกระทง จาก 24 ข้อกระทง และเปลี่ยนจากปฏิบัติบางครั้ง เป็นปฏิบัติบ่อยครั้ง มี 2 ข้อกระทง จาก 24 ข้อกระทง ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าหลังจากที่ครูได้รับการฝึกอบรมแล้ว ครูมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับใช้บ่อยครั้ง 2 ข้อ คือ ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และสังเกตนักเรียนอย่างใกล้ชิด

อาซีนีกา (ARCINAGA 1972: 1052-) ได้ทำการวิจัยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการและได้สรุปผลการวิจัยว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากครูจะได้รับความรู้ด้านทฤษฎีและเข้าใจแนวคิดทางการศึกษาแล้ว ยังทำให้ครูเกิดทักษะและต้องการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการสอน และเมื่อครูได้รับสิ่งใหม่ ๆ จากโปรแกรมที่จัดให้แล้วจะปรับปรุงพฤติกรรมในการสอนเสียใหม่ ซึ่งมีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

เอล - เมห์ดีวี (El-Mehdiwi 1978: 7135-7136-) ได้ทำการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในเกือบทุกด้าน โดยให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็นต่อไปนี้

1. ช่วยให้ความรู้ทันสมัยในสาขาวิชาของตน
2. ช่วยให้นำความรู้จากผลการวิจัยในปัจจุบันไปประยุกต์ใช้ได้
3. ช่วยเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
4. ช่วยเกี่ยวกับวิธีสอนทักษะทางภาษา
5. ช่วยเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน

6. ช่วยในการเรียนรู้ความแตกต่างของวิธีการสอนชนิดต่าง ๆ

กอร์ดอน ลอร์เรนซ์ (Gordon Lawrence 1983: 4) ได้ศึกษาวิจัยโดยวิธีสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการ ในปี 1974 พบว่ามีรายงาน 59 ฉบับ จาก 6,000 ฉบับ ที่มีข้อค้นพบที่มีคุณภาพซึ่งสามารถรวบรวมทำการสังเคราะห์ได้ พอสรุปได้ว่า โปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการที่ประสบความสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายได้นั้นจะต้องเป็นโปรแกรมที่มีลักษณะดังนี้

1. ให้ครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงในการวางแผนจัดทำโปรแกรม
2. โปรแกรมการฝึกอบรมควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงความสามารถของครูโดยส่วนรวมมากกว่าต้องการปรับปรุงเฉพาะเจาะจงสมาชิกแต่ละคน
3. โปรแกรมที่ทำโดยผู้นิเทศของโรงเรียน ครู และบุคลากรของสถานศึกษาจะบรรลุจุดมุ่งหมายมากกว่าโปรแกรมที่ทำโดยบุคลากรทางการศึกษาของรัฐหรือของอำเภอ หรือที่ปรึกษาภายนอก
4. กำหนดเวลาฝึกอบรมในเวลาเย็นหรือฤดูร้อนที่ไม่เป็นอุปสรรคต่องาน เพราะโปรแกรมที่จัดระหว่างชั่วโมงการทำงานจะบรรลุจุดมุ่งหมายน้อยมาก
5. โปรแกรมควรมีหลายรูปแบบที่ค่อนข้างเน้นความรับผิดชอบของครู เช่น การเรียนด้วยตนเอง การศึกษากับเพื่อนเป็นรายวิชาในวิทยาลัย หรือการปรึกษาตัวต่อตัว
6. ให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับและผู้ลงมือกระทำ นั่นคือรับความคิดใหม่ ๆ และนำไปปฏิบัติ
7. ให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ในห้องเรียน หรือในสถานการณ์จำลอง และให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมจากบุคคลที่มีทักษะแล้ว
8. ให้โอกาสแก่ผู้เข้าร่วมอบรมได้ชมการสาธิตตัวอย่างและเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตตัวเองของผู้อื่น
9. โปรแกรมการฝึกอบรมไม่ใช่กิจกรรมหลักคือการบรรยายเพียงอย่างเดียว
10. ควรใช้ท่าเลขของโรงเรียนฝึกอบรมถ้าจุดมุ่งหมายเน้นด้านทัศนคติและทักษะ
11. ควรจัดหาวัสดุสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้เข้าร่วมอบรม เช่น แนวทางในการเรียนรู้ และการประยุกต์ทักษะใหม่ ๆ ไปใช้